

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Eğitim küçüğün. İş büyüğün!

PROJE SONUÇ KİTABI

**iKG
PRO**

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

ÇSGB

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

GENÇ
HAYAT
VAKFI

KARACADAğ

T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIğI

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

BALSU

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Eğitim kcğn. İş büyüğün!

PROJE SONUÇ KİTABI

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

ÇSGB
T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

GENÇ
HAYAT
VAKFI

KARADADđ

T.C. MİLLİ EĞTİM BAKANLIĞI

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

BALSU

İçindekiler

Giriş	4
Paydaşlarımız Neler Söylüyor?	6
Türkiye'nin Göç Haritası	14

Mevsimlik Tarım İşçiliği Sorununa İyi Örnek

Eğitim Küçüğün, İş Büyüğün Projesi!	18
Hangi Amaçlarla Yola Çıktık?	20

Mevsimlik Tarımda Neler Oluyor:

Biz Çözüm İçin Neler Yaptık?

Mevsimlik Tarım Döngüsünde Çocuk	24
Aileler göçte, Şanlıurfalı çocuklar okulda; güvende	25
Düzce'de çocuklar tarlada değil, okulda	27
Çocuklar mevsimlik göçten döndü. Peki ya şimdi?	29
Gönüllülerle birlikte, çocuklar için	30
Öğretmenlerle birlikte, çocuklar için	31
Mevsimlik Tarım Döngüsünde Aile	35
Aileler için tek çare mevsimlik tarım değil!	36
Bilinçli ailelerde, bilinçle yetişen çocuklar!	38
Mevsimlik Tarım Döngüsünde Paydaşlar	40
Kamu, özel sektör ve sivil toplum bir arada	40
İş birliği ile güçlenen adımlar	41

İletişim Faaliyetleri

"Eğitim Küçüğün, İş Büyüğün!" Proje Filmi	44
Uluslararası Mevsimlik Tarım İşçiliği Sempozyumu	46
12 Haziran Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü Etkinliği	47
Bilgilendirici Broşür Çalışması	48

Sonuç	49
-------------	----

Giriş

Uğur Gülderer

Genç Hayat Vakfı Genel Müdürü

Genç Hayat Vakfı, ruhsal ve fiziksel değişimlerin yoğun olarak yaşandığı 11-18 yaş grubunun hayata hazırlanma süreçlerine destek olmak amacıyla, 2008 yılında İstanbul'da kuruldu. Gençleri merkeze alarak, onların etrafındaki tüm grupları destekleyerek, hiçbir ayırım gözetmeksizin çalışıyoruz. Kurulduğumuz günden bugüne, okumayan ve çalışmayan gençlere çözüm üretilmesi, gençlerin istihdama erişebilmesi ve çocuk işçiliğinin önlenmesi için araştırmalar ve projeler yapıyoruz.

Mevsimlik ve gezici tarım işçiliği kapsamında çocuk işçiliği sorununa dikkat çekmek, bu soruna çözüm bulunmasına katkıda bulunmak amacıyla 2014 yılından bu yana çalışıyoruz.

Mevsimlik tarım işçiliğinde çocuk işçiliğini önlemek için sürdürülebilir bir model oluşturma hedefiyle çıktığımız bu yolda, saha çalışmalarımız kapsamında sorun analizi yaptık ve elde ettiğimiz veriler ışığında çalışmalarımızı geliştirdik.

Mevsimlik göçe katılan ailelerle tanıştık, sohbet ettik, neden yola çıktıklarını sorduk;

bahçe sahiplerini dinledik fındık toplarken neden işçiye ihtiyaç duyduklarını sorduk, tarım iş araçları (dayıbaşları) ile çalıştık. Tüm bu çalışmalarını, yerel yönetimlerin ve Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığının desteğini alarak ilerlediğimizi belirtmeliyim.

Pek çok kurum ve kuruluş, yerel düzeyde soruna dahil olan tüm ilgili paydaşlar, kişi ve gruplar, bu soruna ulusal çapta görünürlük kazandırmak amacıyla bu alana yoğunlaşarak önemli katkılar sağladı.

Milli Eğitim Bakanlığı, 21.03.2016 tarihli 2016/5 no'lu genelgeyle, mevsimlik tarım

işçiliği yapan ailelerin zorunlu eğitim çağındaki çocuklarının, mevsimlik işçilik sebebiyle eğitim öğretim sürecinden uzaklaşmalarını için gittiği şehirlerde eğitim alabileceğini bildirdi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, çocukların gelişimleri üzerinde ciddi olumsuz etkilere sahip olan çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına ilişkin faaliyetlerin, bütüncül ve katılımcı bir ulusal program çerçevesinde gerçekleştirilmesi amacıyla 2017 – 2023 Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı oluşturdu.

Buldukları illerden başka illere giden ailelerin bu süreçte yaşadıkları sorunların giderilmesine yönelik olarak ilgili kurum ve kuruluşlarla yürütülecek iş birliği, Başbakanlık tarafından 2017/6 no'lu genelge ile açıklandı.

Çalışmalarımız kapsamında, pek çok sivil toplum kuruluşunun katıldığı Çocuk İşçiliğini Önlenebilirlik Çalışma Grubu'nda yer alıyoruz. Bu çalışma grubunun hem bir parçası olmak hem de bu alanda çalışmaların başladığını görmek bizler için çok sevindirici.

Bugün geldiğimiz noktada, görüyoruz ki, bu alanda yapılan her çalışma, bir sonraki açılımın oluşmasına zemin hazırlıyor.

Çalışmalarımızda, konuyla ilgili tüm grupların çözüme dahil edilmesiyle birlikte hızlı ve kalıcı sonuçların alınabildiğini görüyoruz.

Genç Hayat Vakfı olarak "Eğitim Küçüğün, İş Büyüğün!" projemiz kapsamında; bakanlıklar, yerel yönetimler, yerel kanaat önderleri, mevsimlik tarım işçisi aileler, çocuklar, bahçe sahipleri, üniversiteler, özel sektör, öğretmenler, gönüllü üniversiteli öğrenciler gibi tüm gruplarla, çok paydaşlı bir çalışma gerçekleştirdik.

Çocukların okul eğitimlerini destekledik, sosyal becerileri geliştirici interaktif uygulamalarla, spor ve sanat çalışmalarıyla, çocukların fındık bahçesinde çalışmalarını yerine kişisel ve sosyal gelişimlerine katkı sağladık.

Bu yıl, mevsimlik tarım işçiliği göçü başlamadan, göç veren bir şehir olan Şanlıurfa'yı çalışmalarımıza dahil ettik. Yaptığımız çalışmalarla, tarım iş araçlarının sormaya, öğrenmeye ne kadar ihtiyacı olduğunu gördük. Açtığımız yaz okulunun aileleri çocuklarının yanlarında götürmemeye teşvik ettiğini gördük. Genç öğretmenlerin desteklenmeye, yönlendirilmeye ihtiyaçları olduğunu gördük. Tüm bu çalışmalar Şanlıurfa Siverek'te, bir ilk oldu.

Bir hayal ile başlayan yolculuğumuz tüm paydaşların katılımıyla güçlenerek çözüme giden yolu oluşturdu. Projemiz kapsamında yaptığımız tüm çalışmalarını bir araya getirdiğimiz bu kitabı sizlere sunmaktan mutluluk duyuyorum.

Paydaşlarımız Neler Söylüyor?

Eyyüp BULUT

Karacadağ Kalkınma Ajansı
Endüstri Mühendisi Uzmanı

Mevsimlik tarım işçiliği uzun yıllardan beri devam etmektedir ve her ne kadar adına mevsimlik denilse de aslında bu alanda çalışan aileler neredeyse tüm zamanlarını Türkiye'nin değişik illerini gezerek geçirmektedir.

Yıllardan beri yaşanan bu durum ancak yolculuklar esnasında meydana gelen kazaların medyada yer alması ile insanların ilgisini çekmektedir. Özellikle Güney Doğu Anadolu bölgesinden gelen insanların oluşturduğu bu işçi grubu bölgelerinde yaşanan işsizlik vb durumlardan dolayı böyle bir yaşam şekline razı olmaktadır. Bu süreçte dahil olan aileler kendileri ile birlikte çocuklarını da taşıdıklarından aslında gelecekte mevsimlik tarım işçisi olacak nesillerin yetişmesine neden olmaktadır.

Eğitim ile hayatlarına yön verme ihtimali olan bu çocuklar ellerinden alınan bu hak ile geleceğin potansiyel mevsimlik işçisi olmaktan kendilerini kurtaramayacaktır. Eğitim gibi elzem olan bir ihtiyaca ulaşma-

mamanın yanında hem çocukların hem de ailelerinin hayatlarını geçirdiği bu yolculukta sağlık, güvenlik, ulaşım, barınma vb bir çok problem onların kaderi olmaktadır.

Günümüzde kırsaldan kente göçün teşvik edildiği bir ortamda bu aileler köylerden kentlere taşınmakta ama bu taşınma sadece görünürde kalmaktadır. Çünkü bu ailelerin sadece evleri yerleşim yerlerinde olmakta kendileri ise naylondan veya bezlerden oluşan tek göz çadırlarda hayatlarını sürdürmektedir. Yaşam koşullarının kötü olmasının yanında çoğu zaman bu insanlar etnik veya dini nedenlerden dolayı dışlanmakta ve bazen hayatlarını kaybetmektedir.

Ülkenin üst ölçekteki politika seviyesinde

çözülmesi gereken bu soruna Genç Hayat Vakfı'nın diğer ortakları ile birlikte el atması en azından model bir uygulama olması açısından çok önemlidir. Projenin uygulama süreci içerisinde Vakıf çalışanlarının yüreklerini ortaya koyarak yörede bulunan insanlar ile hemhal olması ve onların gönüllerini kazanması takdire şayan bir du-

bulmak için yereldeki iş fırsatlarının çeşitlendirilmesi ve bu insanların istihdam edilmeleri gerekmektedir. Bunun için de "köyden kente göç" yerine "kentten köye göç" teşvik edilmeli ve insanların neden kırsalda kalması gerektiği konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Yine de göç etmek zorunda olan insanlar için ise uygun yaşam alan-

Özellikle göç eden çocuklar için mobil eğitim uygulamaları yapılarak bütün çocukların eğitim hayatlarına devam etmesi çok büyük önem arz etmektedir.

rumdur. Özellikle çocuklar ile uğraşmak bir proje veya iş gereği çalışmaktan öte gönüllülük ve sabır isteyen bir konudur. Bu konuda Vakıf çalışanları ve istihdam edilen gönüllü arkadaşların özverileri ile proje çok başarılı olmuştur.

Bundan sonraki süreçte benzer çalışmaların devam etmesi ve başarılı bulunan bulguların ilgili bakanlıklar ile paylaşılması önem arz etmektedir. Bu soruna çözüm

larının oluşturulması, insanların herhangi bir dışlanmaya maruz kalmaması ve haklarının korunması gerekmektedir. Özellikle göç eden çocuklar için mobil eğitim uygulamaları yapılarak bütün çocukların eğitim hayatlarına devam etmesi çok büyük önem arz etmektedir.

Bir yıl boyunca büyük bir isteklilikle çalıştığım tüm proje ekibine sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Esra SARIÇİÇEK KAÇAR

BALSU

Sosyal Program Yöneticisi

Mevsimlik gezici tarım işçisi aileler birçok açıdan dezavantajlı bir grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Balsu olarak 2010 yılından beri bu dezavantajların ortadan kaldırılmasına yönelik iş birlikleriyle ve çok paydaşlı katılım ile hareket ediyor, ilgili tüm kesimlere hitap eden çalışmalar yapılması gerektiğinin bilinciyle faaliyetlerimizi sürdürüyoruz.

Genç Hayat Vakfı ile birlikte, 2016 yılında mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve tarımda çocuk işçiliğinin önlenmesi hedefiyle "Eğitim Küçüğün, İş Büyüğün!" projesini hayata geçirdik. Bu proje kapsamında, farklı tarım bölgelerindeki çalışma koşullarını inceleyerek faaliyetlerimize yönelik ilerleme stratejimizi belirledik.

Mevsimlik gezici tarım işçisi ailelere yönelik faaliyetlerimizi (eğitim, farkındalık artırma, savunuculuk, yönlendirme) ailelerin yoğun olarak göçe çıktığı bölgelerden olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve en çok

mevsimlik tarım göçü alan illerden olan Düzce'de gerçekleştirdik.

Şanlıurfa'da yani mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerinin çıkış noktasında bir yaz okulu açılması ve buna yönelik çıktıkların toplanması bizim için çok önemliydi. Ulaşılan çocuk sayısı ve sonrasında bu çocuklara nitelikli olarak hizmet sağlanabilmesi de bizim için önemli bir kriterdi. Yapılan çalışmalarda projenin beklentilerimizi karşılması ve emeklerimizin karşılığını bulduğunu gözlemlemek bizleri çok mutlu etti.

Proje kapsamında düzenlenen yaz okulu

ve şenliklerde çocukların aktif rol alması, kendilerini farklı alanlarda farklı şekillerde ifade edebilmeleri, başarma ve takdir edilme gibi duyguları tatmaları ve özgüvenlerinin gelişmesi projenin en değerli kazanımları oldu.

Projenin değerli faaliyetlerinden biri olan Uluslararası Mevsimlik Tarım İşçiliği Sempozyumu da gelecekteki tüm faaliyetlerimize ışık tutacak nitelikteydi. Mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerin yoğun olarak fındık hasadına geldiği bölgenin, önde gelen üniversitelerinden biri olan ve aynı zamanda proje iştirakçisi kurum olan Düzce Üniversitesi iş birliğiyle düzenlenen sempozyum, sorunun kök neden analizlerinin yapılma-

si ve etkin çözüm önerilerinin aktarılması noktasında tüm paydaş, ilgili ve sorumluları bir araya getirdi.

2010 yılından bu yana gelen süreçte sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, kamu kurumları ve özel sektör iş birlikleri ile fındık tedarik zincirinde çocuk işçiliği önleme hedefiyle yola çıktık. Balsu olarak sahada ilerleme odaklı bir eğitim stratejisini üreticilerle buluşturduk. Bu çalışmalarımızın neticesinde fırsat verildiğinde herkesin ve her durumun değişebileceğini hep birlikte gördük. Bu uzun yolda eğitimin gücüne olan inancımızın en iyi dostumuz olduğuna artık biliyoruz.

Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sağlığı

Prof. Dr. Zeynep ŞİMŞEK

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Türkiye’de 26 milyon 275 bin istihdam edilen iş gücünün yaklaşık %19’unu tarım iş gücü oluşturmaktadır.¹ Hayvancılık ve ormancılığı da içeren tarım sektörü hastalık ve erken ölümler açısından en tehlikeli iş kollarından biridir.² Dünyada istihdamda ikinci sırada olan tarım sektörü, gıda gereksinimini karşılaması, sanayi sektörüne girdi sağlaması, ihracat ve yarattığı istihdam olanakları açısından önemlidir ve önemini korumaya devam edecektir. Sektörlere göre son on yıldaki hastalık, yaralanma, erken ölümlerin dağılımı incelendiğinde, diğer sektörlerde ölüm oranları azalmasına kar-

şın, tarım sektöründe arttığı görülmektedir.³

Yapılan araştırmalar tarım sektöründe hastalık, yaralanma ve erken ölümlere neden olan risk faktörlerinin pestisitler, tarım makineleri, toksik ve allerjik maddeler (bitkiler, toz, hayvan atıkları, yağlar vb.), giardia intestinalis, bilharziasis gibi paraziter enfeksiyonlar, brusellozis, bovin tüberküloz gibi zoonotik hastalıklar, leishmaniasis, sıtma, tetanoz gibi enfeksiyon hastalıkları, gürültü ve titreşim, silo, tank gibi kapalı alanlar, uygun olmayan alet kullanımı, uzun süre

1 Türkiye İstatistik Kurumu. İşgücü İstatistikleri Ocak 2016. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21570> (erişim tarihi: 27.05.2016).

2 1.International Labour Organization. Key Indicators of the Labour Market 2015 KILM. 4. Employment by sector. Genava, 2015. (internet adresi)

3 Kelley JD, Thelin A. Health Effects of Agricultural Pesticides. In: Kelley JD, Thelin A, editors. Agricultural Medicine; Occupational and Environmental Health for the Health Professions. USA:Blackwell Publishing; 2006.

Mevsimlik tarım işçiliğinde kaza ve yaralanmaların tarım sektöründe çok yüksek olduğu bildirilmektedir.

statik duruş, ağır kaldırma, tekrar eden işler, uzun çalışma saatleri gibi ergonomik tehlikeler, aşırı sıcak, güneş ışınları, zehirli ve tehlikeli hayvanlar olduğunu göstermektedir.⁴ Belirtilen risk faktörlerinden çalışanın etkilenme durumu tarımsal üretimin niteliğine (kuru/sulu, makinel, insan gücü), tarımla birlikte hayvancılık yapılma durumuna, sağlık hizmetlerinin ulaşılabilirliğine ve kapsayıcılığına, çalışanın demografik ve sosyo-kültürel özelliklerine bağlı olarak değişmektedir. Ayrıca üreme sağlığı sorunları, kas-iskelet ve solunum sistemi hastalıkları başta olmak üzere, ishali hastalıklar, zoonotik hastalıklar, kaza ve yaralanmalar, beslenme bozuklukları, kimyasal etkilenmeye bağlı zehirlenmeler, nörolojik ve ruhsal bozukluklar ile kanserler, termal strese bağlı sağlık sorunları, cilt hastalıkları, böbrek hastalıkları ve göz hastalıklarının görülme sıklığı tarım işçileri arasında oldukça yüksektir.⁵⁻⁶

Mevsimlik tarım işçiliğinde kaza ve yaralanmaların tarım sektöründe çok yüksek ol-

duğu bildirilmektedir. Yapılan bir çalışmada kaza yapan çiftçilerin sadece %22'si kazayı yetkili kurumlara bildirmiştir.⁷

Ayrıca mevsimlik tarım işçileri temel ihtiyaçlardan olan temiz suya, sağlık hizmetlerine, eğitime ve sosyal haklara erişim gibi haklarından yoksunlardır.

Tarım çalışanlarına yönelik iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri, kişi ve ortam faktörlerinin belirlendiği epidemiyolojik araştırmalar ile tarımsal üretimin niteliği ve çeşitliliği göz önüne alınarak yerel koşullara ve ihtiyaçlara göre yapılandırılmalıdır. Özellikle ürün tipine dayalı olarak kaç kişinin, hangi aylarda, ne kadar süre çalıştığı ve geçici ya da sürekli çalışma durumu, risk altındaki kişi sayısı, beden gücü / makinel tarımsal üretim tipi, ortamın sanitasyon koşulları ve çalışanların sağlık davranışlarını belirleyen sosyo-kültürel özellikler dikkate alınarak, tüm tarım çalışanları için erişilebilir ve kapsamlı sağlık hizmetlerinin planlanması gereklidir.

4 Kelley JD, Thelin A. Health Effects of Agricultural Pesticides. In: Kelley JD, Thelin A, editors. Agricultural Medicine: Occupational and Environmental Health for the Health Professions. USA:Blackwell Publishing; 2006.

5-6 Yavuz H, Simsek Z, Akbaba M. Health-Risk Behaviors in Agriculture and Related Factors, Southeastern Anatolian Region of Turkey. J Agromedicine 2014;19(4):364-72.

Stallones L, Beseler CL. Assessing the Connection Between Organophosphate Pesticide Poisoning and Mental Health: A Comparison of Neuropsychological Symptoms From Clinical Observations, Animal Models and Epidemiological studies. Cortex. 2016;74:405-16.

7 Öz E. Ege Bölgesi'nde Meydana Gelen Traktör Kazalarının Tarımsal İş Güvenliği Açısından Değerlendirilmesi. Ege Üniv. Ziraat Fak. Dergisi 2005;42(2):191-202.

Sosyal Gerçeklik Olarak Mevsimlik Tarım İşçiliği Olgusu

Yrd. Doç. Dr. Alaeddin İŞERİ

Kırklareli Üniversitesi

Sosyal politikalar, sosyal gerçekliğin içindeki birey ve grupların günlük yaşamlarına etki eden sorunlu yapıların değişim ve dönüşümünü hızlandıran, sosyal içerme ve sosyal etki gücü yüksek eylem alanlarıdır. Bu yönüyle sosyal politikalar, sosyal gerçekliğin sorunlu yapılarının yaygınlaşmasını engelleyerek, sorunlu yapıların bir kartopu etkisiyle sürekli yeni sorunlar üreterek kendi kendini yeniden doğurmalarını ve yaşamı tehdit eden risk unsurlarını ortadan kaldırmayı içermektedir. Bu yönüyle, farklı sosyal gerçekliklerin tetiklediği bir sosyal olgu olarak mevsimlik tarım işçiliği de, temelindeki sosyal gerçekliğin değişim ve dönüşümünü öngören sosyal politikalar üretilmediği sürece bir kartopu etkisiyle hem kendisini sürdürmeye hem de başka sorunların yeniden üretimine devam edecektir. Bu açıdan farklı sosyal politikaları gerekli kılan bir sosyal olgu olarak mevsim-

lik tarım işçiliği, aynı zamanda birçok sorunun yeniden üretim kaynağı olup bu sorun alanlarından biri de mevsimlik tarım işçisi çocuklarıdır.

Bu durumun temelindeki sosyal gerçeklik böylece birçok sosyal olguyu doğurmakta, bu sosyal olgulara yönelik etki ve içerme potansiyeli yüksek sosyal politikalar üretilmediği için de toplumsal alanda buna karşı oluşan sosyal duyarlılık, pratik yaşamın önemli bir değeri haline gelmektedir. Mevsimlik tarım işçiliği olgusunun, pratik gerçekliğine gidildiğinde, bu gerçekliği, büyük ölçüde benzer özelliklere sahip dezavantajlı sosyal gruplar oluşturmaktadır. Bu sosyal grupların ortak özellikleri; düşük eğitim seviyesi, eğitimsizlik, temel yaşam gereksinimlerini karşılayabilecek sabit gelirden ve asgari yaşam şartlarından yoksun olmalarıdır.¹

¹ Karaman ve Yılmaz, 2011:216

Mevsimlik tarım işçiliği bağlamında çocuk işçiliği, çocukların bedensel, duygusal ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Çocukların gelişimlerdeki bu olumsuz etki aynı zamanda, çocukların akademik başarısını ve öğrenim hayatını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumun çocukların eğitim sisteminde başarısız olmalarına ve eğitim sisteminin dışına itilmelerine yol açtığı görülmektedir. Bu durum, çocukların toplumsal gereksinimlerinin karşılanması açısından sorunlu, eğitimsel açıdan da yetersiz ve niteliksiz işgücü olarak yetişmelerine yol açmaktadır.

Bu genç kuşaklar, niteliksiz işgücü olarak büyük kentlerde ötekileştirilme, ayrımcılık, illegal faaliyetler gibi birçok sosyal sorunun da birer parçasına dönüşmektedir. Çocukların bu koşullar altında büyümeleri ve gelişmeleri buna bağlı olarak da eğitim yaşamından yoksun kalmaları, uluslararası hukuk normu olarak, çocuk hakları sözleşmesi ve diğer ulusal ve uluslararası hukuk normları açısından yasal bir yaptırımı gerekli kılmaktadır.

Mevsimlik tarım işçiliğindeki ya da benzer yaşam koşullarına sahip ailelerdeki çocuklar gerek devletin sosyal devlet politikaları gerek ise sivil toplum örgütlerinin sosyal sorumluluk projeleri kapsamında desteklenmelidir. Bu projeler kapsamında çocukların bedensel, duygusal ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesi ve öğrenim hayatına

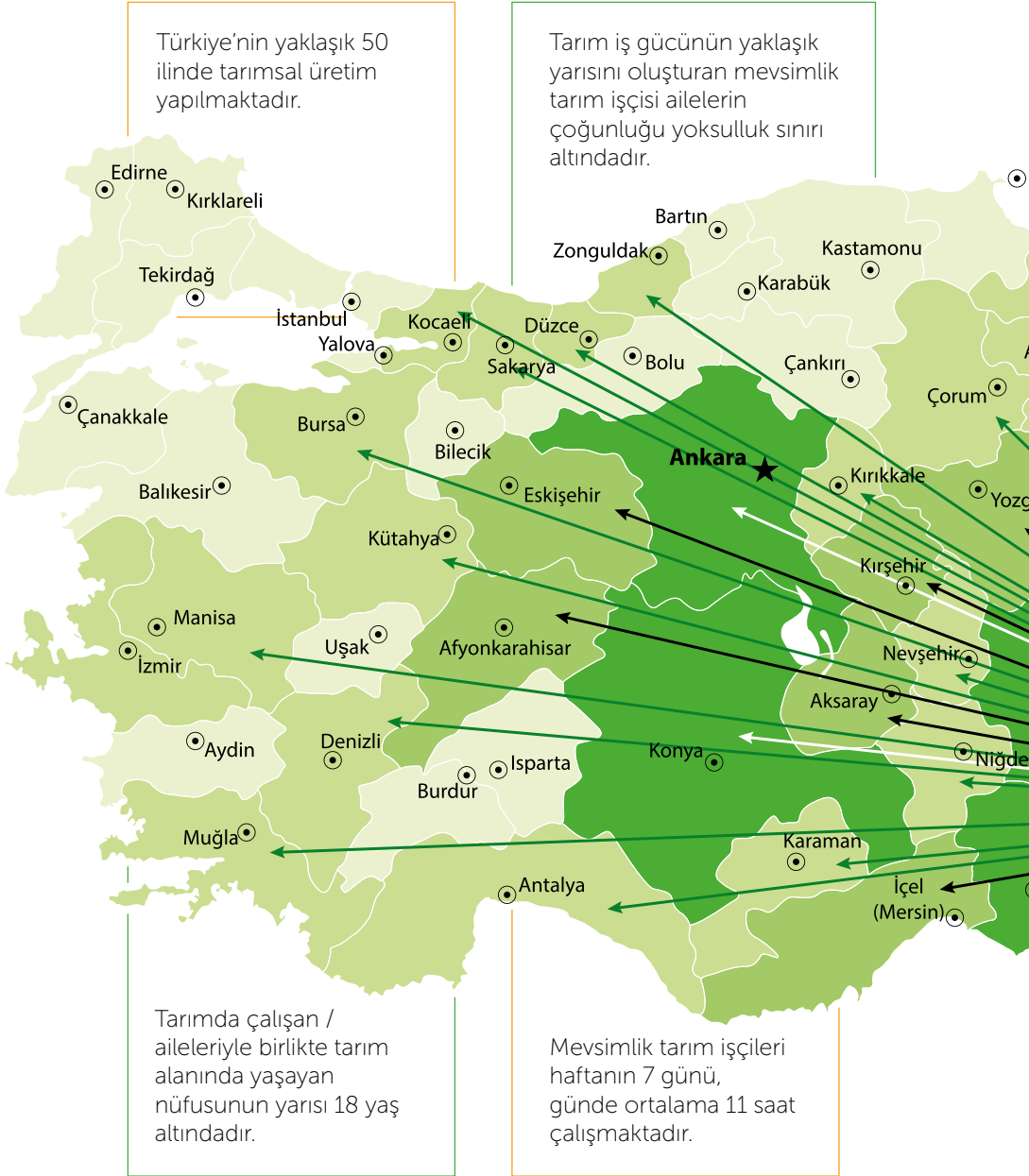
aralıksız katılımlarının sağlanması sosyal hukuk devletinin ve demokratik bir toplumun temel bileşeni olan eşitlik ilkesi adına çocukların en temel hakkıdır.

Sonuç

Mevsimlik tarım işçiliği ve bu kapsamda çocuk işçiliği, toplumsal yapıda var olan çeşitli yapısal sorunların bir araya gelmesiyle ortaya çıkan karmaşık bir olgudur ve bu olgunun bileşenlerine dokunmadan ortadan kaldırılması olanaklı değildir.

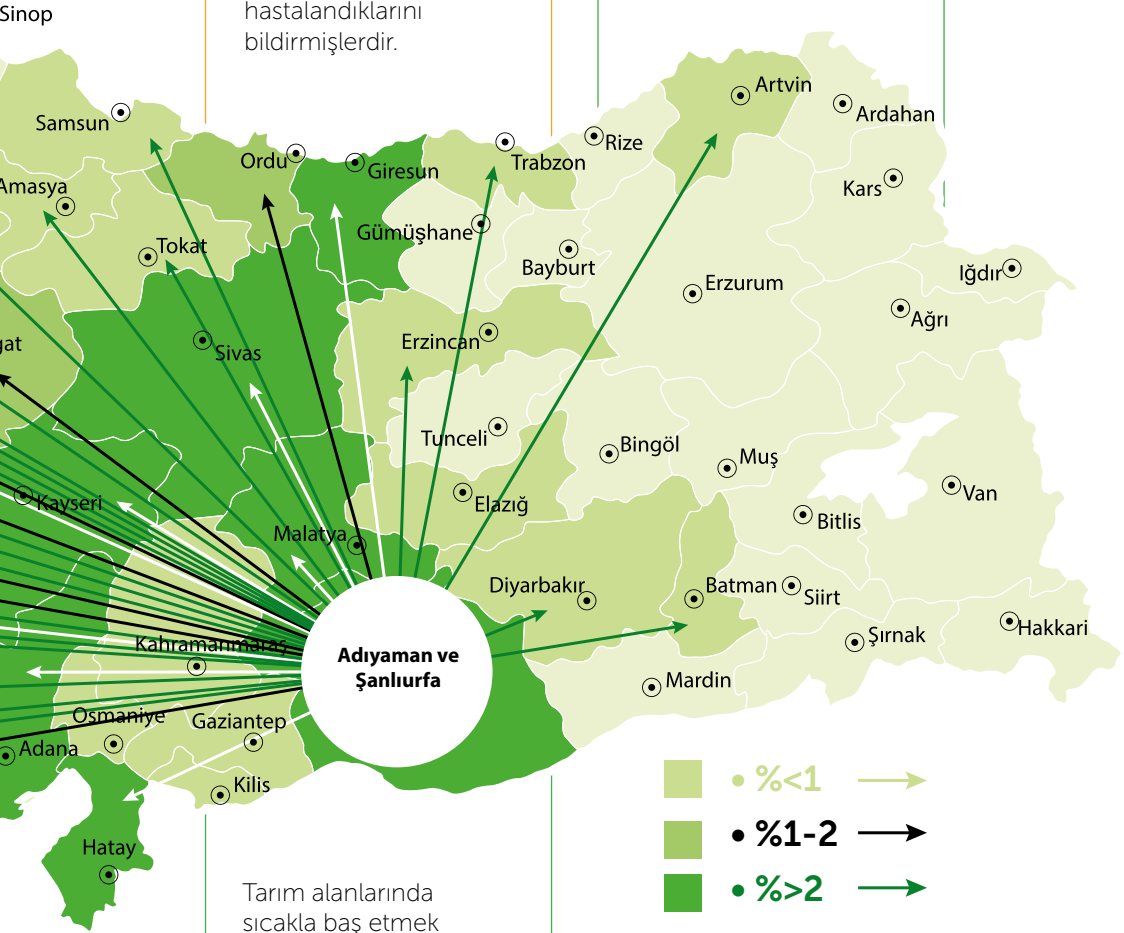
Bunun için konuya ilişkin kapsayıcı sosyal politikaların oluşturulmasında; yasal düzenlemeler haricinde, sahanın gerçekliği, sosyal olgunun gerçekliği ve bu gerçeklik içinde bireyin gereksinimlerinin karşılanması önemlidir. Çünkü çocukların temel gelişimsel gereksinimlerinin karşılanması hem çocuk işçiliğinin ortadan kaldırmasında hem de bu sosyal sorunun bir boyutu olan çocuk işçiliğinin sosyal yapıda ileriye dönük farklı sorunlar doğurmasını engellemede önemli bir etkiye sahiptir. Sosyal sorunun bu boyutunun çözümü, hem bireyin sağlıklı gelişimi, hem toplumsal yaşama katkı hem de bireyin kendi yaşamına katkı açısından gereklidir. Bunun için çocukların gelişiminin bütünselliği ve sağlıklı gelişimi akademik başarıdan daha önemli ve değerlidir.

Türkiye'nin Göç Haritası

15-49 yaşları arasındaki kadınların yaklaşık %58'i, erkeklerin %32'si son 1 yıl içerisinde tarım alanlarında çalışırken hastalandıklarını bildirmişlerdir.

Tarımda çalışan ailelerin gün içinde en çok tükettikleri gıdalar ekmek ve çaydır.

Tarım alanlarında sıcakla baş etmek için yeterli içme suyunu ve gölgeleme erişim yetersizdir.

Mevsimlik tarım işçiliği sorununa iyi örnek modeli:

Eğitim Küçüğün, İş Büyüğün Projesi!

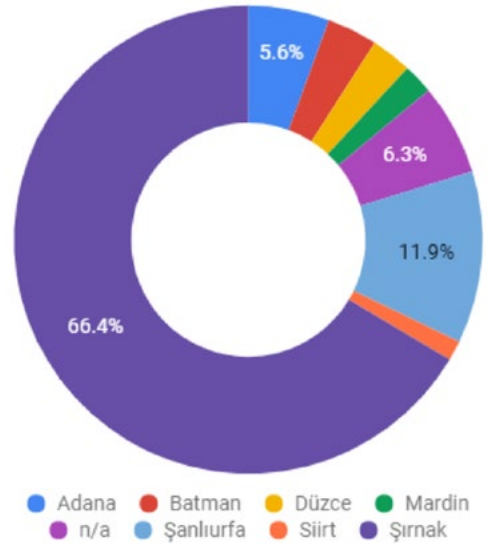

Eğitim Küçüğün, İş Büyüğün Projesi

Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal Entegrasyonu, İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi ve Çocuklarının Okul Hayatına Katılımlarının Güçlendirilmesi Projesi'ni, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş birliği, Düzce Üniversitesi, Karacadağ Kalkınma Ajansı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Balsu ortaklığında, 2016 yılında hayata geçirdik. Projemizin amaçlarını; mevsimlik tarım işçisi ailelerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, çocuklarının eğitim hayatına kazandırılması ve ailelerin yereldeki iş imkanlarına erişiminin ve katılımının desteklenmesi olarak belirledik.

Projemiz, mevsimlik tarım işçisi ailelerin ve çocuklarının nisan ayından başlayarak kasım ayına kadar süren mevsimlik tarım döngüsünde yaşadıkları sorunlara dikkat çekmek ve bu konuda paydaşlarla birlikte çözüm önerileri geliştirerek sürdürülebilir bir model oluşturmak hedefiyle doğdu. Yereldeki iş olanaklarının kısıtlı olması nedeniyle her yıl mevsimlik göçe katılarak yaşadıkları yerleri terk eden ve yemek, sağlık, barınma, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamayan aileler ve eğitim yılını tamamlayamadan farklı bölgelere göç etmek zorunda kalan çocuklar projemizin temel hedef kitlesini oluşturdu.

Mevsimlik tarım döngüsünde yer alan ailelerin olumsuz yaşam koşulları, yaşam giderlerini karşılayamayacak ücretler karşılığında çalıştırılmaları, yereldeki iş imkanlarına katılım için mesleki beceri ve iş/işçi hakları konusunda bilgi sahibi olmamaları ailelere yönelik yapacağımız çalışmalarda bize yol gösterdi.

Grafik 1: Çocukların geldiği iller

Çocuklarla yapacağımız çalışmalarda ise her yıl ailesiyle birlikte kilometrelerce yol kat ederek farklı illere giden çocukların geldikleri bölgelerde yaşadıkları uyum sorunları, eğitim yılını tamamlayamamanın getirdiği eksiklikler, mevsimlik tarımdaki

ğün olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden yapıldığını gösterdi (Grafik 1). Bu bulgu neticesinde rotamızı en yoğun tarım işçisi göçü veren illerden olan Şanlıurfa bölgesine ve en yoğun mevsimlik işçi göçünü alan Düzce bölgesine çevirdik ve çalışma-

Proje kapsamında yaptığımız araştırmalar, ülkemizde mevsimlik tarım göçlerinin yoğun olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden yapıldığını gösterdi.

olumsuz yaşam koşullarının çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimine olan zararları üzerine yaptığımız çalışmalar, proje kapsamında yapacağımız çalışmaların temelini oluşturdu. Aileleri mevsimlik göçler sebebiyle farklı illere gitmiş olan çocukların güvenli bir alana duydukları ihtiyacı tespit ettik ve bununla birlikte projemiz daha kapsamlı bir hal aldı.

Proje kapsamında yaptığımız araştırmalar, ülkemizde mevsimlik tarım göçlerinin yo-

larımıza başladık. Mevsimlik tarım işçiliği döngüsünde yaşanan sorunları bir bütün olarak ele aldık ve çalışmalarımıza öğretmenler, tarım iş araçları, kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, üniversite ve yerel yönetimler gibi tüm paydaşları dahil ettik.

Çocuklar için eğitime, aileler için istihdama ve paydaşlar için farkındalığa yönelik yaptığımız çalışmalar ile Türkiye'de örnek bir çalışma gerçekleştirerek sürdürülebilir bir modelin temellerini attık.

Hangi Amaçlarla Yola Çıktık?

Aileler için:

- Mesleki bilgilendirme ve destekleyici mesleki eğitimler ile aileleri tarım alanının yanında farklı istihdam alanları konusunda bilgilendirmek
- İstihdam edilebilirliği artırmaya yönelik yönlendirici çalışmalar yapmak
- Aileleri, çocukların eğitim disiplinlerinin sağlanması amacıyla eğitimin önemi ve çocuk gelişimi konularında bilgilendirmek
- Aileleri hasat bölgesinde karşılaşılabilecekleri olumsuzluklara karşı bilgilendirmek, bu koşullara karşı önlem almalarını desteklemek
- Ailelerin hakları ve güvenlikleri konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamak

Çocuklar için:

- Mevsimlik tarımda çocuk işçiliğini önlemeye yönelik farkındalık ve çözüm önerileri geliştirmek
- Çocukların eğitim hayatına devam etmeleri için yenilikçi eğitim modelleri uygulamak
- Çocukların kendilerini keşfedecekleri ve yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri alanlar yaratmak

Paydaşlarımızla birlikte:

- Bahçe sahiplerini ve tarım iş aracılarını ocuk işçiliği ve işçi hakları konusunda bilgilendirmek
- Mevsimlik gezici tarım işçilerinin sorunlarına çözüm üretmek için kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, yerel yönetim ve üniversite ile iş birliği yapmak
- Sürdürülebilir bir çalışma modeli geliştirmek

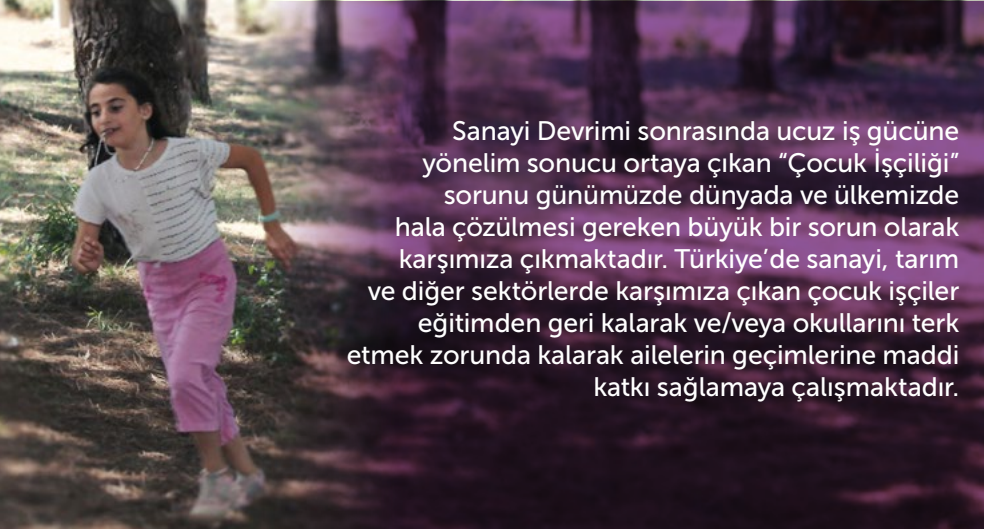
Mevsimlik Tarımda Neler Oluyor:

Biz Çözüm İçin Neler Yaptık?

Mevsimlik Tarım Döngüsünde Çocuk

Türkiye’de 6.5 milyona yakın tarım iş gücü vardır ve bu iş gücünün yaklaşık yarısını mevsimlik tarım işçileri oluşturmaktadır.

(TÜİK, 2013)

Sanayi Devrimi sonrasında ucuz iş gücüne yönelim sonucu ortaya çıkan “Çocuk İşçiliği” sorunu günümüzde dünyada ve ülkemizde hala çözülmesi gereken büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de sanayi, tarım ve diğer sektörlerde karşımıza çıkan çocuk işçiler eğitimden geri kalarak ve/veya okullarını terk etmek zorunda kalarak ailelerin geçimlerine maddi katkı sağlamaya çalışmaktadır.

Özellikle mevsimlik tarımda yoğun olarak görülen çocuk işçiliğinde 5-15 yaş arasındaki çocuklar eğitime devam edememekte ve tarlalarda fiziksel olarak kapasitelerinin üzerinde ağırlık taşıyarak fiziksel hasara uğrama, tarımda kullanılan kimyasallardan etkilenecek kalıcı hastalıklara yakalanma riskleri taşımaktadır. Çocuklar göç sürecinde temel haklarından yoksun

kalmalarının yanı sıra bu süreçten sosyal ve psikolojik olarak da olumsuz etkilenmektedir. Nisan ayında mevsimlik tarım göçüne katılan aileler ile birlikte göçe katılan çocuklar kasım ayına kadar evlerinden ve eğitimden uzak kalmaktadır.

Türkiye’nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre, on sekiz yaşından küçük her birey çocuk

sayılmaktadır. Bu madde çocuk işçiliğini önleme çalışmalarımız konusunda çıkış noktamızı oluşturmuştur.

“Çocuk İşçiliğini Önleme” çalışmalarımızda her çocuğun biricik ve özel olduğunun bilinciyle çocuğun yüksek yararı için en temel nokta olan eğitim çerçevesinde yeni ve sürdürülebilir bir model geliştirmek için

çalıştık. Bu kapsamda çocukları akademik olarak desteklediğimiz yaz okulları, farklı temalar ile geliştirdiğimiz atölyeler ve hasat süreci sonrası eğitimler ile çocukları destekleyecek eğitimleri kapsayan çok yönlü bir eğitim modeli uyguladık. Bu sürece, gençlere ve çocuğun gelişiminde en büyük rollerden birini üstlenen öğretmenlere yönelik eğitimleri de dahil ettik.

Aileler göçte, Şanlıurfalı çocuklar okulda; güvende

Projemiz kapsamında yaptığımız görüşmeler ve araştırmalar ile mevsimlik göçe çıkarken çocuklarını yanında götürmeyen ailelerin çocuklarını bırakabilecekleri güvenli bir alana ihtiyaç duyduklarını saptadık. Siverek bölgesindeki bu ihtiyaç doğrultusunda Temmuz ayında, pilot okul olarak belirlediğimiz Şehit Cuma İbiş Ortaokulu'nda 15 gönüllümüz ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çalışan 2 öğretmenimizle birlikte yaz okulu açtık.

Aileleri ile tarlada çalışan her iki çocuktan biri okulu tamamen terk etmektedir.

“

Dünyanın en mutlu ve en şanslı kızı benim bence. Çünkü dünyanın en iyi, tatlı hocalarıyla tanıştım ve onlarla beraber güldüm, eğlendim, öğrendim ve hatta ağladım. Sizi tanımadan önce okulların hemen açılmasını isterdim ama şimdi ise bambaşka bir hisse sahibim, okullar bitse yaz gelse ve sizleri tekrar görebilsem diyorum.

Melek – Şanlıurfa yaz okulu öğrencisi

Yaz okulu öncesi yaptığımız eğitimlerde öğretmenlerle bir araya gelerek çocukların desteğe ihtiyaç duyduğu alanlar hakkında bilgi sahibi olduk. Bu bilgiler doğrultusunda geliştirdiğimiz eğitim içerikleri ile çocuklara, Türkçe, matematik ve İngilizce derslerini

eğlenceli ve interaktif modeller ile anlattık. Bilim Atölyesi'nde stetoskop yapımı ile ses dalgalarının yayılım sürecini öğrenen çocuklar, Akışkan Hamur Yapımı Atölyesi'nde maddelerin özellikleri hakkında bilgi sahibi oldular. Geri Dönüşüm ve Hayvan Hakları Atölyeleri ile çocuklara doğaya karşı saygılı olmayı öğretirken İletişim ve Empati Atölyeleri ile çocukların tüm hayatları boyunca kullanacakları iletişim becerileri geliştirmelerini destekledik.

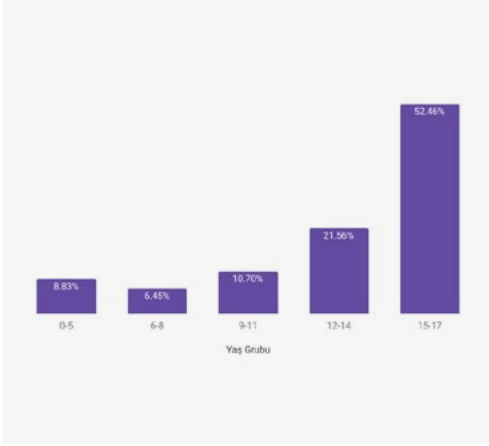
Hak temelli olarak hazırlamış olduğumuz dersler ve atölyeler ile çocukların kendilerini keşfetmelerine, geliştirmelerine ve yeni arkadaşlıklar kurmalarına imkan veren güvenli bir alan yaratık.

Temmuz ayında, Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde açtığımız yaz okulunda 15 gönüllümüz ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 2 öğretmenimiz ile 77 çocuğa ulaştık.

Düzce’de çocuklar tarlada değil, okulda

Yoğun olarak mevsimlik tarım göçü almakta olan Düzce’ye aileleriyle birlikte fındık hasadı için gelen çocukların tarlalarda çalışmak yerine açtığımız yaz okuluna katılmasını sağladık. Her yıl nisan ayından kasım ayına kadar farklı illerde olan ve eğitimden ortalama 4 ay uzak kalan çocuklara alanında uzman ekibimiz tarafından geliştirilen özel eğitim metotlarını uyguladık.

Eğitim modelimizi oluştururken okul öncesi, 7 – 12 ve 13 – 15 yaş grubundaki çocukların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurduk. Okul öncesi eğitim modülümüzde 5 – 6 yaşındaki çocuklara kendi yaratıcı dün-

Grafik 2: Çocukların yaş grubu dağılımları

yalarını keşfetme, duygularını ve hislerini tanıma, kendini ifade edebilme gibi kişisel gelişim eğitimlerinin yanı sıra renkleri ve sayıları tanıyabilme gibi temel becerilere yönelik eğitimler verdik.

7 – 12 yaş grubu için hazırlamış olduğumuz eğitim modüllerinde Türkçe ve matematik derslerini eğlenceli bir şekilde anlatıp çocukların konuları oyunlar ile pekiştirmelerini sağladık. Sosyal Bilgiler dersi ile öz bakım, duyguları ve bedeni tanıma gibi konuların yanı sıra oyunlaştırma yoluyla meslekler hakkında bilgi verdik.

Türkiye’de 48 farklı ile mevsimlik tarım göçü yapılmaktadır. Her iki mevsimlik işçiden biri doğduğu andan itibaren mevsimlik göçler sebebiyle seyahat etmektedir.

“

Ben burada dersler öğrendim fakat daha önemlisi arkadaşlığı, birliği, sevgiyi, saygıyı, dostluğu öğrendim.

Semanur – Düzce yaz okulu öğrencisi

13 – 15 yaş eğitimlerinde hasat nedeniyle eğitimine devam edemeyen çocuklara yönelik özel bir eğitim modülü tasarlayarak çocukların Türkçe ve matematikte eksik kaldıkları temel konuları güçlendirmeye yönelik eğitimler verdik. Matematikten dört temel işlem konularını pekiştirerek problem çözme üzerine hazırlamış olduğumuz eğitim metotlarına yer verdik. Türkçe derslerinde ise okuduğunu anlama temelinde cümlenin öğeleri, noktalama işaretleri, eş sesli kelimeler gibi konulara yer vererek öğretici ve pekiştirici uygulamalar geliştirdik. Çocuklarda bilime merak uyandıracak deneyler yaptık. Çocukların hayal dünyalarını yansıtabilecekleri sanat atölyelerinde ori-

gami, kilden heykel yapımı, yap – boz yapımı gibi farklı becerileri geliştirmeye yönelik çalışmalar yaptık.

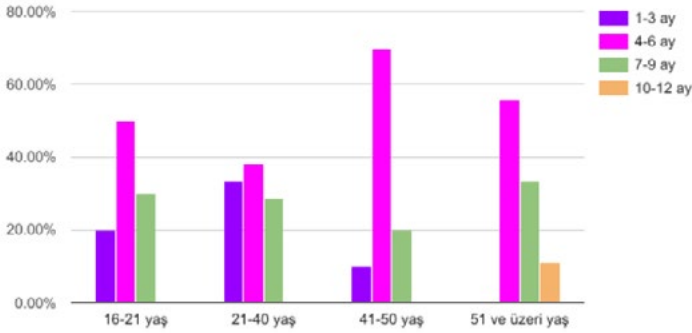

Ağustos ayında Düzce’de açtığımız yaz okulunda 25 gönüllümüz ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak çalışan 4 öğretmenimiz ile birlikte 155 çocuğa ulaştık.

Çocuklar mevsimlik göçten döndü. Peki ya şimdi?

"Projemiz kapsamında birlikte çalıştığımız öğretmenlerimizle, mevsimlik tarım göçünden dönen çocukların bu dönemdeki ihtiyaçlarını araştırdık. Çocukların okuma – yazma konusunda güçlendirilmesinin, düzenli olarak okula devam eden diğer çocuklar ile bilgi eşitliğinin sağlanmasının ve meslekler hakkında yönlendirici etkinlikler yapılmasının gerekliliğini tespit ettik. Bu kapsamda 3 farklı modül geliştirerek çocukların uyum ve eğitim süreçlerini destekleyici çalışmalar gerçekleştirdik.

Çocuk işçiler her yıl eğitimden ortalama 5 ay uzak kalmaktadır.

Grafik 3: Mevsimlik tarım işçilerinin yaş grubuna göre yıllık çalışma süreleri

Rehberli Öğrenme, Okuma ve Yazma Eğitimi, Ek Etüt Eğitimi ve Mesleki Bilgilendirme Semineri ile ulaştığımız 281 çocuğun, mevsimlik göçten döndükten sonraki eğitim ve uyum süreçlerini destekledik.

Mesleki Bilgilendirme Semineri kapsamında; seminerden önceki süreçte çocukların ilgi duyduğu meslekleri tespit ettik ve bu mesleğe mensup kişilerin seminerde yer almasını sağladık. Bu çalışma ile çocuklar büyüyünce sahip olmak istedikleri meslekleri, bu meslek grubundaki kişilerden öğrenme fırsatı buldu. Bu seminer aracılığıyla çocuklara, meslek edinmenin ve meslek seçiminin önemini interaktif bir uygulama yoluyla anlatmış olduk.

Gönüllülerle birlikte, çocuklar için

“

Bu proje hayata bakış açımı değiştirdi. Öz güvenim arttı ve şimdi ilerde ne yapmak istediğimi daha iyi görebiliyorum.

Ceren – Şanlıurfa yaz okulu gönüllüsü

Yaz okulu süreçlerinde bize destek verecek olan gönüllülerimiz ile yaz okulundan önce, proje sahasında bir araya gelerek beş günlük eğitim uyguladık.

Gönüllüler ile gerçekleştirdiğimiz eğitimlerde gençleri; çocuk hakları, çocuk işçiliği ve çocukla doğru iletişim konularında bilgilendirdik. Aynı zamanda akranlarla doğru iletişim yöntemleri, ön yargısız yaklaşım,

çatışma ve uyuşmazlık çözümleri ile kişisel farkındalık artırma konuları üzerinde durduk. Böylece gençler çocuklara destek olmak için bilgi edinmenin yanı sıra hayatları boyunca kullanabilecekleri iletişim becerileri kazanarak kendilerini geliştirme fırsatı buldu. Aldığımız geri bildirimler doğrultusunda projenin gençlere de dokunduğunu gözlemledik.

Düzce’de 25, Şanlıurfa’da 15 gönüllümüz ile çocuklar için birlikte çalıştık.

Öğretmenlerle birlikte, çocuklar için

“

Projede en mutlu olduğum an mevsimlik tarım işçilerine umut olan insanlarla tanışmak.

Şanlıurfa yaz okulu öğretmeni

Yoğun olarak mevsimlik tarım göçü veren Şanlıurfa'da mevsimlik gezici tarım işçisi olarak çalışan ailelerin tespit edilmesi için Siverek İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile görüşmeler başlattık. Bu ailelerdeki çocukların eğitim gördüğü okulları belirledikten sonra bu okullarda görev yapan öğretmenlere yönelik bilgilendirici, farkındalık artırıcı, paylaşım odaklı ve yönlendirici bir eğitim modeli tasarlayarak uzman psikologlar eşliğinde "Mevsimlik Tarım İşçiliği ve Çocuk" eğitimleri gerçekleştirdik.

Hasat öncesi ve hasat sonrası iş birliği yaptığımız öğretmenler ile aileleri bilgilendirme ve yönlendirme konularında başarılı bir süreç izledik. Bu eğitimler ile öğretmenler, mevsimlik göçe çıkan öğrencilerinin okuldan uzak kaldıkları dönem boyunca karşılaştıkları yaşam şartları hakkında farkındalık kazandılar. Eğitim boyunca kendi

Türkiye'de 6 – 18 yaş arasında ekonomik faaliyette bulunan 893.000 çocuğun %44.68'i tarım sektöründe çalışıyor. Bu çocukların %50'ye yakını okula devam etmiyor ve haftada 40 saatten fazla çalışıyor. (TÜİK, 2012)

deneyimlerini benzer deneyimlere sahip olan meslektaşlarıyla paylaşma imkanı bulan öğretmenler, konusunda uzman olan eğitimcilerle birlikte çözüm önerileri geliştirdiler.

79 öğretmene ulaşarak yaptığımız eğitimlerde;

Mevsimlik tarım işçisi ailelerdeki çocukların göçten okula döndüklerinde yaşadığı olumsuzlukları öğretmenlerinden dinledik.

Öğretmenlere, mevsimlik göçe çıkan çocukların okuldan uzak kaldıkları dönem boyunca yaşadıkları şartlar hakkında bilgi verdik.

Öğretmenleri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürütmekte olduğu Şartlı Nakil Sistemi hakkında bilgilendirerek mevsimlik göçe katılan çocukların eğitimlerinin aksamaması için yapabilecekleri takip çalışmalarını üzerine koştuk.

Öğretmenlere, mevsimlik göçe katılan çocukların aileleri ile görüşmeler yapabileceklerini; bu görüşmelerde, aileleri eğitim hayatı ve çocuk işçiliği hakkında bilgilendirerek yönlendirme konusunda neler yapabileceklerini anlattık.

Travma hakkında bilgilendirme yaparak travma yaşayan çocuk ve aileler için izlenmesi gereken yöntemler konusunda bilgilendirme yaptık.

Sevgili Öğretmenlerim.

İlk öncelikle sizlere çok teşekkür ederim. Bize burada her şeyi öğrettiniz için sizlere yine teşekkür ederim. Bize burada bir kâğıt parçasından ne yaptın onu öğrettiniz. Deneyler yaptınız. Ben buradaki bütün hocalara çok teşekkür ederim Hepinizi çok seviyorum. Keske bir şey daha kalsanız. Bize burada da bilmediğimiz şeyleri öğrettiniz için size çok teşekkür ederim. Keske kalsaydınız ama yapacak bir şey yok hepimize çok teşekkür ederim Hepinizi çok seviyorum.

yazan
Edo Nur

imza
Edo Nur

Ben okula yeni geldim ben okula yeni başlamıştım ve ilkönce her şeyi öğrendim ilk önce elimi yıkamayı öğrendim sonra yemek yeme yerini öğrendim sonra sınıfımı öğrendim sonra bütün hocaları öğrendim ve öyle settik. Hocalarla sonra hocalar dediği şeylik yapcaz dediler ve ben Hocalardan bütün şeyi öğrendim.

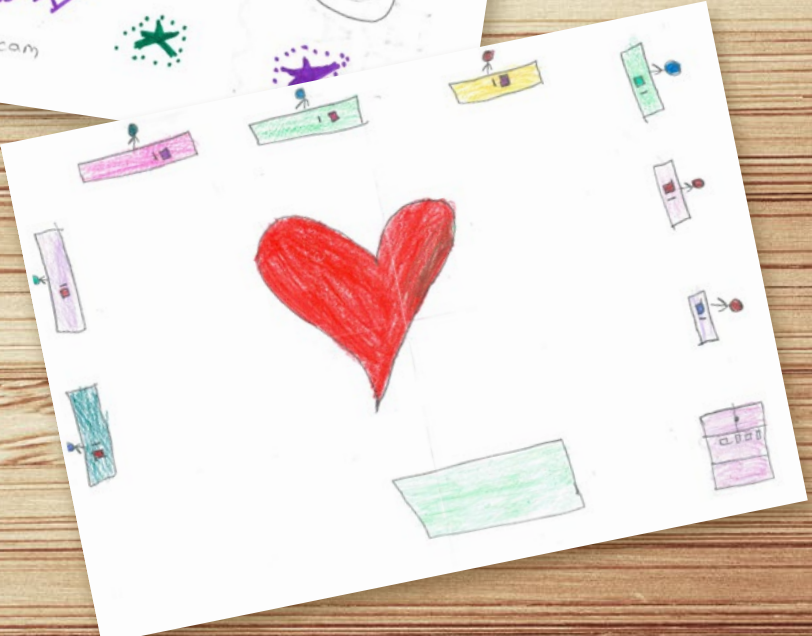
CANIM HOCALARIM

Medine

Ve sizden çok teşekkür ediyorum

SİZDEN TEŞEKKÜRLER

- Ceren Hocam
- Furkan Hocam
- Melike Hocam
- Esma Hocam
- Memet Salih Hocam
- Ecem Hocam
- Sinayee Hocam

Usoohit

Sevgili Hocalarım;

Size en basta çok teşekkür ederiz. Bize
fatihamız şeylerden dolayı ilenki yıllarda
çok iyi yerlere varacağız. Buda bizi çok
sevindirecek birşey bu yüzden size bizi
ileni getirdiğiniz için çok teşekkür ederiz.

Sizin sayenizde saygıyı ve sevgiyi
öğrendik sizi sonsuza dek unutmayacağız.

Hosşahalin

Mevsimlik Tarım Döngüsünde Aile

Mevsimlik tarımda ailelerin yarısından fazlası haftanın yedi günü, tatil yapmadan çalışmaktadır.

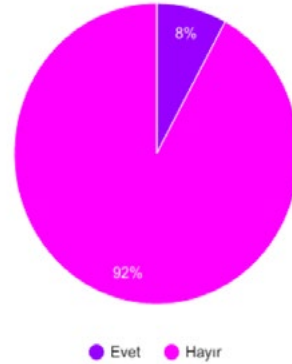
Ülkemizde tarım iş gücü, 1950'li yıllardan itibaren yaşanan makineleşme ile yoğun olarak ihtiyaç duyulan bir noktaya gelmiştir. Geçimlerini sağlayabilmek için iş gücü açığının yoğun olduğu mevsimlik tarım döngüsüne giren aileler, nisan ayından itibaren göç etmeye başlayarak kasım ayına kadar farklı şehirlerde çalışmaktadır.

Türkiye sahip olduğu etkin coğrafi konumunun getirisi olarak tarımda zengin ürün çeşitliliğine sahip bir ülkedir. Bu çeşitlilik birbirinden farklı bölgelere dağılmış durumdadır ve bu nedenle pek çok farklı ilde tarım yapılmaktadır. Tarım illerinin sayıca fazla olması bize, ailelerin göç sürecinde hızla ve sıklıkla şehir değiştirdiğini göstermektedir. Bu durum mevsimlik tarım döngüsündeki aileler ve çocukları için pek çok olumsuz koşulu da beraberinde getirmektedir.

Projemiz kapsamında yaptığımız araştırmalara göre, mevsimlik göç döngüsü içinde yer alan aile ve çocukları barınma, yemek, temiz suya erişim, eğitim, sağlık kuruluşlarına ulaşım gibi temel yaşam ihtiyaçlarını karşılayamıyor. Bu sorunlara derinlemesine baktığımızda ise; aile bireylerinin mesleki eğitimlerinin olmaması,

yerelde tarım dışı sektörlerdeki iş olanaklarının yetersiz olması, ailelerin yerelde istihdam edilememeleri ve bu kapsamda hizmet veren kuruluşlar konusunda bilgi eksikliği yaşamaları gibi nedenler olduğu görülmektedir.

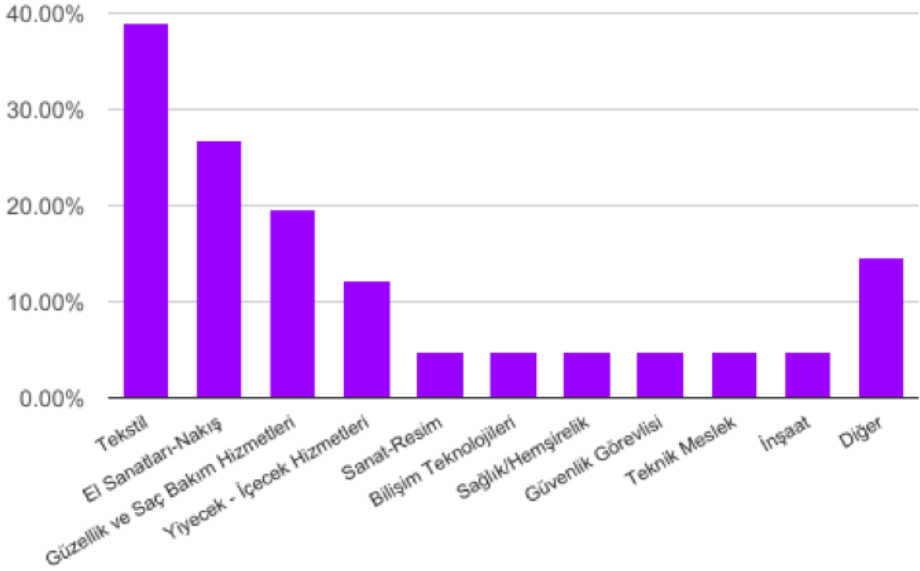
Konuyu kapsamlı şekilde ele alarak ulaştığımız bulgular neticesinde, ülkedeki en yoğun mevsimlik göçü veren illerden olan Şanlıurfa bölgesinde çalışmalarımızı hayata geçirdik ve kalıcı çözümler için güçlü bir adım atmış olduk.

Grafik 4: Mevsimlik tarım dışında bir işte çalışma durumu

Aileler için tek çare mevsimlik tarım değil!

Mevsimlik tarım işçilerinin sadece %6'sı SGK'ya kayıtlı, yani sigortalıdır.

Grafik 5: Eğer bir mesleki eğitim alma fırsatınız olsaydı ne tür bir meslek kursuna katılmak isterdiniz?

“

Bu eğitim sayesinde İş-Kur'a kaydolmanın bana faydaları olduğunu öğrendim.

Feryal – Meslek edindirme kursu katılımcısı

Meslek edindirme çalışmalarımız kapsamında;

Mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerin yerelde istihdam edilebilirliklerini artırmak ve tarım dışı istihdama teşvik amaçlı olarak yapacağımız çalışmaların öncesinde 50 katılımcıya "Mesleki Beceri Testi" uyguladık.

Mesleki Beceri Testi uygulanması sonucu elde ettiğimiz veriler doğrultusunda İş-Kur ve Aile Destek Merkezi ile iş birliği yaptık ve bu iş birliği kapsamında "Dokumacı, Konfeksiyon, Makineci" kursunu açtık. İş-kur tarafından desteklenen kursun eğitim süresi boyunca yereldeki kadınlar ve öğretmenler ile yüz yüze görüşmeler yaparak 25 kadının mesleki gelişimini yakından takip ettik.

Kadın girişimlerini desteklemek hedefiyle düzenlediğimiz Koçluk ve Danışmanlık Eğitimi ile 28 kadına ulaştık. Bu eğitim ile yereldeki iş imkanlarının değerlendirilmesini sağladık.

Kadınları yereldeki istihdam alanlarına yönlendirmek ve ekonomide kadınları güçlendirmek adına geleneksel girişimciliğin ve devlet kuruluşlarının teşvik çalışmalarını anlattığımız Girişimcilik seminerini, 50 kadının katılımıyla gerçekleştirdik.

Bölgedeki kadınların güçlendirilmesine yönelik yaptığımız çalışmaların başarılı sonuçlarını belirgin olarak gördük. Kadınların bireysel olarak yaşadıkları değişimleri ve gelişimleri gözlemledik. Artık Siverekli kadınlar kendilerine güveniyor ve üretiyorlar. En önemlisi, kendi ayakları üzerinde durabilmek için mevsimlik tarım dışında bir şansa sahipler.

Bilinçli ailelerde, bilinçle yetişen çocuklar!

Şanlıurfa'da henüz mevsimlik göçe çıkmamış olan aileler, hasat sonrası yaşadığı şehre dönmüş olan aileler ve Düzce'de fındık hasadına katılan aileler için olmak üzere 3 farklı eğitim içeriği hazırladık. Bu eğitimler ile aileleri, hasat sürecinde karşılaşılabile-

cekleri durumlar ve bu durumlar karşısında irtibat kurabilecekleri kurumlar hakkında bilgilendirdik; çocuk işçiliği, çocuk hakları, çocuklarla etkili iletişim kurma gibi konularda farkındalık yaratmayı hedefledik.

Hasat öncesi Şanlıurfa'da yaptığımız eğitimlerle 94 aileye ulaştık.

Ailelerin çocuklarıyla iletişimlerini güçlendirmek için Çocuk ile İletişim Eğitimi düzenledik. Bu eğitimde ailelere, çocukların eğitime devamlılığının önemi ve çocukların gelişim süreçleri hakkında bilgi verdik.

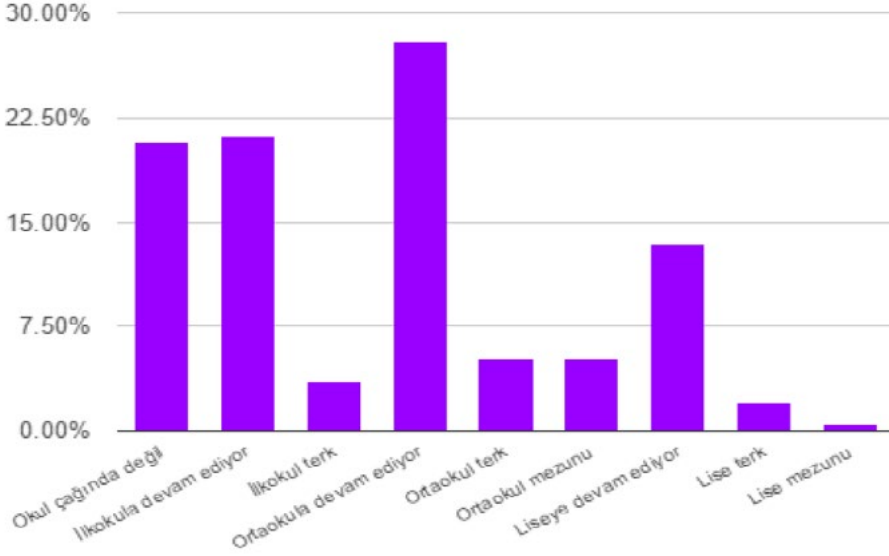
Hasat sürecinde karşılaşılabilecek zorluklara ve travmalara yönelik önlem alınabilmesi için Zorlu Yaşam ile Mücadele Etme Eğitimi düzenledik. Bu eğitim ile aileleri hasat bölgesindeki sağlık kurumlarına ve diğer hizmet kuruluşlarına erişim konularında bilgilendirdik.

İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi ile aileleri tarımda kullanılan kimyasallardan ve iş kazalarından korunma konusunda bilgilendirdik.

Aileleri haklarına yönelik bilgilendirmek amacıyla İş ve İşçi Hakları Eğitimi düzenledik.

Hasat için Düzce'ye gelen 2,167 aileye ulaştık.

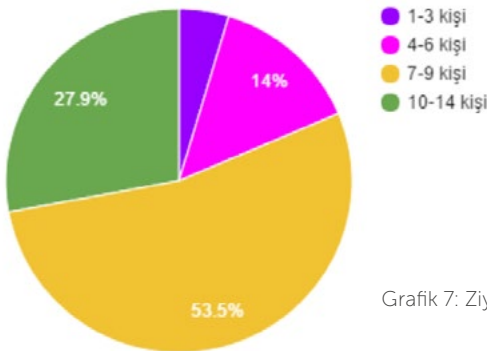
Hasat bölgesine yeni gelen ailelere akşam saatlerinde ev ziyaretleri yaparak; bölgenin yaşam koşulları, sağlık kurumlarına ve diğer hizmetlere erişim, çocuk işçiliği ve işçi hakları gibi konularda aileleri bilgilendirdik. Bu ziyaretlerde kumanya dağıtımı yaptık.

Grafik 6: Hanelerdeki çocukların eğitim durumu

Mevsimlik göçten yaşadıkları şehre dönen 21 aileye ulaştık.

Ekim ayı itibarı ile yaşadıkları yerlere dönüş yapan ve hasat sürecinde düzenlediğimiz eğitimlere katılmayan aileler için Uygulamalı Atölyeler Eğitimi gerçekleştirdik. Bu eğitim ile aileleri hasat sürecinde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik olarak bilgilendirdik ve çocukların eğitimini desteklemede ailenin önemini vurguladık.

Grafik 7: Ziyaret edilen hanelerdeki birey sayısı

Mevsimlik Tarım Döngüsünde Paydaşlar

Dünyadaki ekonomi sıralamasında ilk 20 ülke arasında yer alan Türkiye, Birleşmiş Milletler'in İnsani Gelişme Endeksi'nde 71. sırada yer almaktadır (İnsani Gelişme Raporu, 2016). Bu durum yıllardır konumu itibarı ile her bölgesinde mevsimlik gezici tarım işçileri ve ailelerine ev sahipliği yapan Türkiye'de tarımın temel sorunlarını analiz etmenin ötesinde çözüm odaklı yaklaşımlar için çalışmalar yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Kamu, özel sektör ve sivil toplum bir arada

Mevsimlik tarımda yaşanan sorunlara kalıcı çözümler üretmek için çalışmalarımıza, tarım iş aracıları, bahçe sahipleri, kamu kurumları, öğretmenler, üniversite, tarım sektörü ile doğrudan çalışan özel sektör ve yerel yönetimler gibi tüm paydaşları dahil ettik.

Projemiz kapsamında çalışmalarımızı yürüttüğümüz Şanlıurfa ve Düzce'de, İl-İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Belediyeler, Kaymakamlık, Valilik, İlçe Emniyet Müdürlüğü, Jandarma ve Muhtarlıklar gibi konu ile ilgili tüm kamu kurumlarındaki paydaşlarımızla birlikte çalıştık. Mevsimlik gezici tarım işçiliğinde ailelerin sosyal entegrasyonunu, istihdam edilebilirliklerini geliştirmeyi ve çocuk işçiliğini önlemeyi hedeflediğimiz projemizi anlatarak, insan hakları, işçi hakları, ön yargısız yaklaşım, sosyal içerme konularına yönelik bilgilendirme yaptık.

Devlet kurumlarının yürütmekte olduğu çalışmalar diğer kurum ve kuruluşlar tarafından benimsendiğinde güçlenerek sürdürülebilir bir modeli oluşturacaktır. Bu nedenle ekonomik süreçte birincil sektör olarak yer alan tarım üretim ve ihracat yapan özel sektörün de iyileştirme ve geliştirme çalışmaları için sürece dahil olması, çözüm için gerekli bir adımdır.

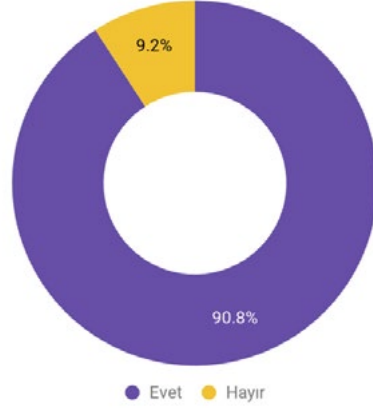
Mevsimlik tarımda yaşanan sorunlara çözüm üretmek için çalışan diğer sivil toplum kuruluşları ile bir araya gelerek, hedeflerimizi ve çalışmalarımızı paylaştık, çözüm için sunulan önerileri ve yapılan çalışmaları değerlendirdik.

Yaptığımız tüm iş birlikleri çözüm için birlikte, güçlü adımlar atmamızı sağladı ve toplumda farkındalık uyandırmada etkin bir rol oynadı.

İş birliği ile güçlenen adımlar

Düzenlediğimiz eğitimler ile 21 tarım iş aracısına ve 76 bahçe sahibine ulaştık.

Mevsimlik işçilerle yaptığımız görüşmeler, ailelerin çoğunun tarım iş araçları aracılığıyla bölgeye geldiğini gösterdi (Grafik 8). İşçileri yaşadıkları yerlerden alıp çalışacakları yerlere ulaştıran, iş konusunda işçiler ile doğrudan ve sürekli iletişim halinde olan, elçi-dayıbaşı-çavuş olarak da bilinen tarım iş araçlarına; iş ve işçi hakları, çocuk işçiliği konusundaki kanunlar, iş sağlığı ve güvenliği gibi konularda bilgilendirme çalışmaları yaptık.

Grafik 8: Buraya dayıbaşı aracılığıyla mı geldiniz?

Düzce'de yaptığımız çalışmalar arasında yer alan bahçe sahiplerine yönelik bilgilendirme toplantılarında bahçe sahipleri ile bir araya geldik. Bu toplantılarda, bahçelerde çalışan işçi ailelerin ve çocukların profilleri hakkında bilgilendirme yaptık. Bahçe sahiplerini eşitlikçi ve ayrımcılık karşıtı yaklaşımlarla, çocuk işçiliğini önlemeye yönelik çalışmalarımızı aktardık.

İletişim Faaliyetleri

“Eđitim Kūçüđün, İř Būyūđün!” Proje Filmi

Yukarıdaki kodu kullanarak “Eđitim Kūçüđün, İř Būyūđün!” Proje Filmi’ni izleyebilirsiniz.

Tablet ve akıllı telefonlardaki mobil uygulama marketlerinden indireceğiniz ücretsiz “QR Kod Okuyucu” uygulamasıyla cihazlara kodlar okutulduğunda ekranlarda sanal ũrũnler belirlemede, videolar, gŕrseller ve dijital kayıtlar incelenebilmektedir.

“

“Yani iyi bir öğretmen olurum.
Dost canlısı, arkadaş gibi olurum
öğrencilerimle.”

”

Uçak mühendisi olmak
istiyorum. Hiç binmedim uçağa.
Küçüklüğümde hep helikopter
uçak falan geçince evdeydim ben
hep sesleri gelince balkona falan
çıkiyordum izlemeye. Oradan
uçaklara merak saldım o zaman.

”

Doktor olmak istiyorum.
Hep insanların sağlığı için

”

Büyüyünce futbolcu olmak
istiyorum. Hayalim dünyanın en iyi
defansçılarında bir tanesi olmak.
Kazandığım parayla sokakta kalan
çocuklar için bir vakıf açacağım
ben.

”

Hemşire olmak istiyorum çünkü
insanların sağlığını istiyorum.
Hemşire olmak için önce
okuyacağım, sonra diplomamı
alacağım sonra üniversiteye...”

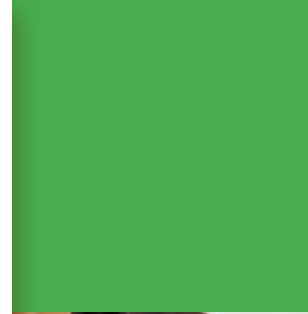

Çocukların hayalleri büyük. Ama içinde buldukları şartlar daha büyük.

Onların da akranları gibi hayalleri var ve iyi bir eğitim aldıklarında ideallerini gerçekleştirebilecek kadar çalışkanlar.

Genç Hayat Vakfı, mevsimlik tarımda çocuk işçiliği sorununa çözüm üretmek, mevsimlik göçe katılan ailelerin olumsuz yaşam koşullarını iyileştirmek hedefiyle çalışıyor. Hasat zamanı ailesinden uzakta olan ya da ailesiyle birlikte kilometrelerce yol kat ederek fındık hasadı için bölgeye gelen çocukların kişisel gelişimlerini ve eğitimlerini destekliyor.

Çalışmalarını tüm paydaşlarla yürüten Genç Hayat Vakfı, çocukların geleceğe umutla bakabilmeleri ve ideallerine ulaşabilmeleri için; "Eğitim Küçüğün, İş Büyüğün!" diyor.

Uluslararası Mevsimlik Tarım İşçiliği Sempozyumu

Mevsimlik tarım işçiliğinde çocuk işçiliğini önleme ve farkındalık yaratma üzerine ulusal ve uluslararası çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarının, ulusal tedbirler ile çocuk işçiliğine dair hukuksal düzenlemelere imza atan ve uygulayan kamu kuruluşlarının, konuyla ilgili alanlarda araştırmalar yürüten akademisyenlerin ve özel sektörden ilgili kişilerin ilişki kurmalarına ve iş birliği geliştirmelerine destek olmak hedefiyle Uluslararası Mevsimlik Tarım İşçiliği Sempozyumu'nu düzenledik.

Sempozyumda, mevsimlik tarım işçiliği sorunu sağlık, eğitim, iş gücü gibi pek çok farklı yönden değerlendirildi. Farklı ülkelerden akademisyenlerin katılımıyla gerçekleştirdiğimiz sempozyum ile saha çalışmalarımız ve akademik çalışmalar uluslararası alanda harmanlandı.

“

Mevsimlik tarım işçilerinin yaşadıkları ve en çok da kadınları ve çocukları etkileyen mutlak yoksulluk, yoksunluk, işsizlik, güvencesizlik; barınma, eğitim, sağlık, sosyal güvence gibi temel insan haklarının ihlaline neden olmaktadır. Daha fazla duyarlılık, yasaların ödünsüz uygulanması ve en önemlisi insan odaklı tarım politikalarının uygulanması gerekmektedir.

Prof. Dr. Bülent Gülçubuk - Uluslararası Mevsimlik Tarım İşçiliği Sempozyumu - Konuşmacı

Uluslararası Mevsimlik Tarım İşçiliği Sempozyumu'nda farklı ülkelerden 38 akademisyen, mevsimlik tarım işçiliği konusunu farklı yönleriyle ele aldıkları çalışmalarını 477 katılımcıyla paylaştı.

12 Haziran Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü Etkinliği

Birleşmiş Milletler tarafından dünya üzerinde gittikçe artmakta olan çocuk işçiliğine karşı dikkat çekmek ve çocuk ihlalinin önlenmesi amacıyla 2002 yılında kabul edilen Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü kapsamında yaklaşık 95 kişinin katıldığı bir etkinlik düzenledik.

Bu etkinlikte, ülkemizde son dönemlerde çocuk işçiliğinin hızla arttığı İstanbul'da

ikamet eden ve çocuk işçi olma riski ile karşı karşıya kalan hassas gruba mensup Suriyeli mülteci aileler ve çocuklarıyla bir araya geldik. Projemiz hakkında bilgilendirme yaparak çocuk işçiliği konusunda iki dilde hazırlanan (Arapça – Türkçe) broşürlerin dağıtımını ve bilgilendirici ve farkındalık artırıcı bir etkinlik gerçekleştirdik.

Bilgilendirici Broşür Çalışması

Ailelere yönelik olarak hazırladığımız Bilgilendirme Broşürü'nü pek çok aileye ulaştırdık. Broşürün işçi hakları, iş sağlığı ve güvenliği, çocuk işçiliği gibi konularda bilgilendirici olmasının yanı sıra Şanlıurfa'daki sosyal ve kültürel çalışmalar hakkında bilgiler içermesine özen gösterdik. Bu broşür aracılığıyla ailelere, bilgilendirme ve yönlendirme çalışması yaptık.

Sonuç

Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal Entegrasyonu, İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi ve Çocuklarının Okul Hayatına Katılımlarının Güçlendirilmesi Projesi'ni, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş birliği, Düzce Üniversitesi, Karacadağ Kalkınma Ajansı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Balsu ortaklığında, 2016 yılında hayata geçirdik. Projemizin amaçlarını; mevsimlik tarım işçisi ailelerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, çocuklarının eğitim hayatına kazandırılması ve ailelerin yereldeki iş imkanlarına erişiminin ve katılımının desteklenmesi olarak belirledik.

Projemiz kapsamında yaptığımız araştırmalar ile ailelerin göçe çıkmasındaki temel nedenlerin; aile bireylerinin mesleki eğitimlerinin olmaması, yerelde tarım dışı sektördeki iş olanaklarının yetersiz olması, ailelerin yerelde istihdam edilememeleri ve bu kapsamda hizmet veren kamu kurum ve kuruluşlarını tanımamaları olduğunu saptadık. Mevsimlik göçe çıkan ailelerin göç sürecinde çocuklarını da beraberinde götürmeleri nedeniyle çocukların eğitim sürecinden uzak kalmasının yanı sıra tarlada çalışarak bu döngüden fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz etkilendikleri bulgusuna ulaştık.

Projemizin temel amaçlarını; mevsim-

lik tarım işçisi ailelerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, çocuklarının eğitim hayatına kazandırılması ve ailelerin yereldeki iş imkanlarına erişiminin ve katılımının desteklenmesi olarak belirledik. Amaçlarımız doğrultusunda en çok mevsimlik tarım göçü veren Şanlıurfa'da ve en çok mevsimlik göç alan Düzce'de aileleri, çocukları ve paydaşlarımızı temel hedef kitlemiz kabul ederek çalışmalarımıza başladık.

Mevsimlik tarım döngüsündeki aileler için; Şanlıurfa'da meslek edindirme testleri uyguladık. Bu testler doğrultusunda İş-Kur ve Karacadağ Kalkınma Ajansı iş birliği ile Dokumacı, Konfeksiyon, Makineci kursunu açarak ailelerin yereldeki iş imkanlarına erişimini destekledik. Bu eğitimler, kadınların meslek edinmesi ve yereldeki iş imkanlarına erişebilme fırsatına sahip olmasıyla birlikte çözüm için güçlü bir adım oldu. Koçluk ve danışmanlık buluşmaları ile kadınları girişime teşvik ettik. Yaptığımız çalışmalar neticesinde bölgedeki kadınların artık kendine güvendiğini, ürettiğini ve en önemlisi artık mevsimlik tarım dışında bir şansa sahip olduğunu gözlemledik.

Hasat öncesi düzenlediğimiz ailelere yönelik eğitimlerde aileleri hasat sürecinde karşılaşılabilecekleri durumlar ve bu durumlarda irtibat kurabilecekleri yerler hakkında

bilgilendirdik. Hasat sürecinde ailelere yaptığımız ziyaretlerde aileleri bölge hakkında bilgilendirdik, kumanya dağıtımını yaptık. Aynı zamanda çocuk işçiliği ve çocuk hakları gibi konularda bilgilendirme yaparak farkındalık artırmaya yönelik çalışmalarımızı sürdürmeye devam ettik.

Mevsimlik tarım döngüsündeki çocuklar için; Şanlıurfa'da ve Düzce'de yaz okulları açtık. Şanlıurfa'da açtığımız yaz okulunda 15 gönüllümüz ve 2 öğretmenimizle beraber ailesi göçe çıkmış olan çocuklar için güvenli bir alan yaratmayı hedefledik. Bu yaz okulunda 77 çocuğa ulaştık.

Düzce'de açtığımız yaz okulunda ise göç sebebiyle ailesiyle birlikte bölgeye gelmiş olan 155 çocuğa ulaştık ve çocukların eğitimini, kişisel gelişimini ve en önemlisi de geldikleri yerlerdeki çocuklarla kaynaşmalarını sağlayan eğitimler düzenledik.

Öğretmenlerle yaptığımız buluşmalar ile hasat sonrası yaşadığı şehre dönen çocukların ihtiyaçlarını tespit ettik ve çocuklara bu ihtiyaçları desteklemeye yönelik eğitimler uyguladık. Yaz okulu süreçlerinde birlikte çalışacağımız gönüllülerimize yönelik düzenlediğimiz eğitimlerde, gençleri mevsimlik tarım, çocuk hakları ve çocuk işçiliği gibi konularda bilgilendirmenin yanı sıra

ön yargısız iletişim ve farkındalık artırma gibi konularda da bilgilendirerek gençlerin gelişimini de destekledik.

Tüm paydaşlarımızla birlikte; çözüm için güçlü adımlar attık. Mevsimlik tarımda yaşanan sorunlara kalıcı çözümler üretmek için çalışmalarımıza, tarım iş araçları, bahçe sahipleri, kamu kurumları, öğretmenler, üniversite, özel sektör ve yerel yönetimler gibi tüm paydaşları dahil ettik.

Paydaşlarımızla yürüttüğümüz çalışmalar kapsamında, mevsimlik göç sürecinde işçilerin ulaşım, konaklama, iş bulma gibi tüm süreçlerinde aktif rol oynayan 21 tarım iş aracısına ulaştık. Tarım iş araçları için düzenlediğimiz eğitimlerde, işçilerin ve tarım iş araçlarının yasal haklarını korumaları konusunda izlemeleri gereken yollar ve çocuk işçiliği konusunda yapılan çalışmalar hakkında bilgi verdik. Ayrıca 76 bahçe sahibinin katıldığı bir diğer eğitimimizde, bahçe sahiplerinin ayırım gözetmeksizin, eşitlikçi yaklaşımlar ile tarım işçilerinin uyum süreçlerini desteklemesi için farkındalık artırıcı bir eğitim gerçekleştirdik.

Çalışmalarımızı daha geniş kitlelere ulaştırmak için; projemiz kapsamındaki görünür-lük çalışmalarına önem verdik.

Çocukların ve kadınların hayallerine yer verdiğimiz kısa film çalışmamızda; mevsimlik tarımda yaşanan süreçleri onların ağzından dinledik. İki dilde (İngilizce – Türkçe) hazırladığımız bu filmi çeşitli araçlarla yaygınlaştırarak çocukların sesini daha çok insana duyurmak için çalıştık. Bu filmi, projemizi tanıtıcı olmasının yanı sıra konu hakkında farkındalık artırmaya yönelik çalışmalarımızdan biri olarak kurguladık.

38 konuşmacı ve 477 dinleyicinin katılımıyla düzenlediğimiz Uluslararası Mevsimlik Tarım İşçiliği Sempozyumu'nda saha çalışmalarımız ve akademik çalışmalar uluslararası alanda bir araya geldi. Sempozyumda, mevsimlik tarım işçiliği sorunu sağlık, eğitim, iş gücü gibi pek çok farklı yönden ele alındı.

12 Haziran Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü kapsamında düzenlediğimiz etkinlikte, son dönemlerde çocuk işçiliğinin hızla arttığı İstanbul'da ikamet eden ve çocuk işçi olma riski ile karşı karşıya kalan hassas gruba mensup Suriyeli mülteci aileler ve çocuklarıyla bir araya geldik. Bu etkinlikte aileleri çocuk işçiliği, çocuk hakları gibi konularda bilgilendirirken çocuklar için de "Beden Perküsyonu", "Ebru Yapımı" gibi çeşitli atölyeler düzenledik.

Ailelere yönelik olarak hazırladığımız Bilgilendirme Broşürü'nü pek çok aileye ulaştırdık. Broşürün işçi hakları, iş sağlığı ve güvenliği, çocuk işçiliği gibi konularda bilgilendirici olmasının yanı sıra Şanlıurfa'daki sosyal ve kültürel çalışmalar hakkında bilgiler içermesine özen gösterdik.

Çalışmalarımız pek çok kez basında yer aldı. Sosyal medya hesaplarımız aracılığıyla projeye yönelik yaptığımız paylaşımlar binlerce görüntülenme aldı ve geniş kitlelere ulaştığımızı sağladı.

Mevsimlik tarım işçisi aile ve çocuklarının dezavantajlı ve yoksulluk sınırı altında yaşayan bireyler tanımından çıkarılıp iyi şartlarda yaşayan, hem kendi hem çocuklarının haklarının farkında olan bireyler olabilmesi ve çocukların geleceğe umutla bakabilmesi için başlattığımız projemizin sürdürülebilir bir çalışma modeli yaratmaya katkı sağlayacağına inanıyor, kalıcı çözümler için güçlü bir adım atmaktan yana mutluluk duyuyoruz. "Eğitim küçüğün, iş büyüğün!" diyerek gerçekleştirdiğimiz eğitimlerimize ve faaliyetlerimize destek veren, projede emeği geçen herkese teşekkürlerimizi sunarız.

Yeşilce Mah. Yunus Emre Cad. Dalgıç Sok. No: 1/4 Kağıthane / İstanbul
Tel: (+90) 212 277 53 23

Bu yayın Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin mali katkısıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca Genç Hayat Vakfı sorumludur ve bu içerik hiçbir şekilde Avrupa Birliği veya Türkiye Cumhuriyeti'nin görüş ve tutumunu yansıtmamaktadır.